FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT FRANCIS G. JACOBS

föredraget den 5 april 2001 [1]

1. I dessa förenade mål, som har sin bakgrund i domarna i målen Inasti mot Hervein och Hervillier (nedan kallad Hervein I) [2] och De Jaeck mot Staatssecretaris van Financiën (nedan kallad De Jaeck), [3] har Tribunal du Travail de Tournai, Belgien, begärt ett förhandsavgörande av frågan om artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordning (EEG) nr 1408/71, [4] i dess lydelse enligt förordning (EEG) nr 1390/81 [5] och förordning (EEG) nr 2001/83, [6] är förenliga med artiklarna 48 och 52 i EG-fördraget (nu artiklarna 39 och 43 EG i ändrad lydelse).

2. Den centrala rättsfrågan är om de bestämmelser i gemenskapsrätten, som föreskriver att en person som samtidigt är anställd inom en medlemsstats territorium och egenföretagare inom en annan medlemsstats territorium skall omfattas av socialförsäkringslagstiftningen i båda medlemsstaterna, är förenliga med fördraget.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning nr 1408/71 i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 2001/83

3. När en person bedriver verksamhet som anställd eller egenföretagare i en annan medlemsstat än den där han eller hon normalt är bosatt uppkommer alltid frågan om vilken socialförsäkringslagstiftning personen omfattas av: den i bosättningsstaten, i anställningsstaten eller den stat där den egna verksamheten bedrivs, eller båda staternas?

4. Avdelning II i förordning nr 1408/71 (nedan kallad förordningen) innehåller att antal lagvalsregler som skall besvara frågan avseende personer som omfattas av förordningens tillämpningsområde. Reglerna baseras på principen att en anställd eller

1 — Originalspråk: engelska.

2 — Mål C-221/95 (REG 1997, s. I-609).

3 — Mål C-340/94 (REG 1997, s. I-461).

4 — Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen (EGT L 149, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 57).

5 — Rådets förordning (EEG) nr 1390/81 av den 12 maj 1981 om utvidgning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda och deras familjer flyttar inom gemenskapen till att omfatta även egenföretagare och deras familjer (EGT L 143, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 2, s. 132).

6 — Rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 om ändring och uppdatering av dels förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 230, s. 6; svensk specialutgåva, område 5, volym 3, s. 13).

egenföretagare endast omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat åt gången (nedan kallad enstatsprincipen). Således föreskriver artikel 13.1: [7]

"Om något annat inte följer av artiklarna 14c och 14f skall personer för vilka denna förordning gäller omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Denna lagstiftning skall bestämmas enligt bestämmelserna i denna avdelning."

5. Enstatsprincipen gäller personer som är anställda i mer än en medlemsstat, [8] personer som bedriver verksamhet som egenföretagare i mer än en medlemsstat [9] och personer som är anställda i en medlemsstat och egenföretagare i en annan medlemsstat. [10]

6. Som framgår av lydelsen av artikel 13.1 i förordningen innehåller Avdelning II bara två undantag från den principen.

7. Enligt artikel 14f — som nyligen infördes i förordningen genom rådets förordning nr 1606/98 [11] — omfattas offentligt anställda som samtidigt är anställda i två eller flera medlemsstater av lagstiftningen i var och en av dessa medlemsstater. Den bestämmelsen är inte relevant i förevarande mål.

8. Av större betydelse i förevarande mål är att personer som samtidigt är anställda i en medlemsstat och egenföretagare i en annan medlemsstat, enligt artikel 14c.1 b omfattas av lagstiftningen i båda medlemsstaterna. Artikel 14c infördes i förordningen genom förordning nr 1390/81 som först utvidgade förordningens tillämpningsområde till egenföretagare och som trädde i kraft den 1 juli 1982. I sin ursprungliga version hade artikel 14c följande lydelse:

"Särskilda bestämmelser för personer som samtidigt är anställda inom en medlemsstats territorium och egenföretagare inom en annan medlemsstats territorium

1. Den som samtidigt är anställd inom en medlemsstats territorium och egenföreta-

7 — I dess lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 1390/81 (se ovan fotnot 5) och rådets förordning (EG) nr 1606/98 av den 29 juni 1998 om ändring av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda och deras familjer flyttar inom gemenskapen och förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 i syfte att utvidga denna till att omfatta särskilda system för offentligt anställda (EGT 209, s. 1).

8 — Artikel 14.2 i förordningen.

9 — Artikel 14a.2 i förordningen, införd genom förordning nr 1390/81 (ovan fotnot 5).

10 — Artikel 14c.1 a i förordningen, införd genom förordning nr 1390/81 (ovan fotnot 5) och ändrad genom rådets förordning (EEG) nr 3811/86 av den 11 december 1986 om ändring av dels förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 355, s. 5; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 86).

11 — Se ovan fotnot 7.

gare inom en annan medlemsstats territorium skall omfattas av

a) lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han utför avlönat arbete, om inte annat följer av led b,

b) i de fall som avses i bilaga 7, av lagstiftningen i var och en av dessa medlemsstater vad gäller den verksamhet som utövas på dess territorium.

2. Tillämpningsföreskrifter för punkt 1 b skall fastställas i en förordning som skall antas av rådet på förslag från kommissionen."

9. Artikel 14c ändrades genom rådets förordning nr 3811/86 [12] för att ta hänsyn till det fall att fler än två verksamheter i form av både anställning och egenföretagsamhet bedrivs i två eller flera medlemsstaters territorier. Sedan förordning nr 3811/86 trädde i kraft den 1 januari 1987 stadgade artikel 14c följande:

"En person som samtidigt är anställd inom en medlemsstats territorium och egenföretagare inom en annan medlemsstats territorium skall omfattas av följande:

a) Om något annat inte följer av b, av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är anställd eller, om han utövar sådan verksamhet inom två eller flera medlemsstaters territorier, av den lagstiftning som bestäms enligt artikel 14.2 eller 14.3.

b) I de fall som anges i bilaga 7

— av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är anställd, sådan den har bestämts enligt bestämmelserna i artikel 14.2 och 14.3, om han utövar sådan verksamhet inom två eller flera medlemsstaters territorier, och

12 — Se ovan fotnot 10.

— av lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är egenföretagare, sådan den har bestämts enligt artikel 14a.2—4, om han utövar sådan verksamhet inom två eller flera medlemsstaters territorier."

10. Artikel 14d i förordningen, som infördes genom förordning nr 1390/81, föreskrev ursprungligen att:

"Den som avses i... artikel 14c.1 a skall vid tillämpning av den lagstiftning som fastställs i enlighet med dessa bestämmelser behandlas som om han utövade all sin yrkesverksamhet inom den berörda medlemsstatens territorium."

11. Förordning nr 3811/86 införde, med verkan från den 1 januari 1987, en ny punkt 2 i artikel 14d i förordningen: [13]

"2. Den person som avses i artikel 14c[.1] b [14] skall vid bestämmande av den avgiftssats som påförs egenföretagare enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är egenföretagare, behandlas som om han vore anställd inom den statens territorium."

12. Bilaga 7 till förordningen angav — när den trädde i kraft den 1 juli 1982 — följande tillfällen då en person samtidigt skulle omfattas av lagstiftningen i två medlemsstater:

"1. En egenföretagare i Belgien som är anställd i en annan medlemsstat, med undantag av Luxemburg. För Luxemburg är skriftväxlingen av den 10 och 12 juli 1968 mellan Belgien och Luxemburg tillämplig.

13 — Även en ny punkt 3, som inte är relevant för förevarande förfarande, lades till.

14 — Artikel 14d i ändrad lydelse hänvisar, på grund av den förändrade dispositionen av artikel 14c som infördes genom förordning nr 3811/86, till artikel 14c.a och inte till artikel 14c.1 a. Då förevarande mål emellertid avser omständigheter som inträffade före och efter det att förordning nr 3811/86 trädde i kraft och det inte föreligger någon skillnad i sak mellan de två versionerna av artikel 14c, kommer jag i detta förslag till avgörande att hänvisa till artikel 14c.1 a och artikel 14c.1 b.

2. En person som är bosatt i Danmark och egenföretagare där som är anställd i en annan medlemsstat.

3. En egenföretagare på jordbruksföretag i Tyskland som är anställd i en annan medlemsstat.

4. En egenföretagare i Frankrike som är anställd i en annan medlemsstat, med undantag av Luxemburg.

5. En egenföretagare på jordbruksföretag i Frankrike som är anställd i Luxemburg.

6. En egenföretagare i Grekland som är anställd i en annan medlemsstat.

7. En egenföretagare i Italien som är anställd i en annan medlemsstat."

13. Bilaga 7 har ändrats ett antal gånger:

— Genom rådets förordning nr 2000/83 [15] ersattes punkt 3 med följande:

"3. Vad avser olycksfallsförsäkringen inom jordbruket och ålderspensionsförsäkringen för jordbrukare: när en person är egenföretagare inom jordbruket i Tyskland och anställd i en annan medlemsstat."

— Genom rådets förordning nr 1660/85 [16] ersattes punkt 6 med följande:

"6. Beträffande pensionsförsäkringen för egenföretagare: när han är egenföretagare i Grekland och anställd i en annan medlemsstat."

— I anslutningsakten för Österrike, Finland

15 — Rådets förordning (EEG) nr 2000/83 av den 2 juni 1983 om ändring av dels förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 230, s. 1).

16 — Rådets förordning (EEG) nr 1660/85 av den 13 juni 1985 om ändring av dels förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, dels förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 160, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 61).

och Sverige av år 1994 [17] gjordes ytterligare ändringar och hela bilaga 7 ersattes med följande (ändringar i sak är kursiverade):

"1. När en person är egenföretagare i Belgien och anställd i en annan medlemsstat än Belgien eller Luxemburg. För Luxemburg skall skriftväxlingen den 10 och 12 juli 1968 mellan Belgien och Luxemburg gälla.

2. När en person som är bosatt i Danmark är egenföretagare i Danmark och anställd i en annan medlemsstat.

3. Vad avser olycksfallsförsäkringen inom jordbruket och ålderspensionsförsäkringen för jordbrukare: när en person är egenföretagare inom jordbruket i Tyskland och anställd i en annan medlemsstat.

4. När en person som är bosatt i Spanien är egenföretagare i Spanien och anställd i en annan medlemsstat.

5. När en person är egenföretagare i Frankrike och anställd i en annan medlemsstat än Luxemburg.

6. När en person är egenföretagare inom jordbruket i Frankrike och anställd i Luxemburg.

7. Vad avser pensionsförsäkringssystemet för egenföretagare: när en person är egenföretagare i Grekland och anställd i en annan medlemsstat.

8. När en person är egenföretagare i Italien och anställd i en annan medlemsstat.

9. När en person är egenföretagare i Österrike och anställd i en annan medlemsstat.

10. *När en person är egenföretagare i Portugal och anställd i en annan medlemsstat.*

17 — Akt om villkoren för Konungariket Norges, Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges anslutning till de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och om anpassning av fördragen — Bilaga I: Förteckning enligt artikel 29 i anslutningsakten — IV. Socialpolitik — A. Social trygghet(1) (EGT C 241, 1994, s. 61).

11. *När en person är bosatt i Finland är egenföretagare i Finland och anställd i en annan medlemsstat.*

12. *När en person som är bosatt i Sverige är egenföretagare i Sverige och anställd i en annan medlemsstat.*"

— Genom rådets förordning nr 3096/95 [18] ersattes punkt 1 med följande:

"1. När en person är egenföretagare i Belgien och anställd i en annan medlemsstat."

— Genom rådets förordning nr 1399/1999 [19] togs punkt 9 i bilaga 7 om egenföretagande i Österrike bort.

14. Det kan tilläggas att kommissionen nyligen har lagt fram ett förslag till en ny förordning som skall ersätta förordning nr 1408/71. [20] Förslaget innehåller inte någon motsvarighet till artikel 14c.1 b och bilaga 7. Enstatsprincipen gäller alla personer som är anställda i en medlemsstat och egenföretagare i en annan medlemsstat. [21]

Förordning nr 574/72 i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning nr 2001/83

15. Förordning nr 574/72 [22] innehåller detaljerade bestämmelser om tillämpningen av förordningen. Dessa bestämmelser utvidgades genom förordning nr 1390/81 till att omfatta egenföretagare. I här relevanta delar är särskilt följande bestämmelser i förordning nr 574/72 (nedan kallad tillämpningsförordningen) relevanta:

16. Artikel 9 innehåller tillämpliga regler vid samtidig rätt till dödsfallsersättning enligt flera medlemsstaters lagstiftning. Följden av punkterna 1 och 2 i den bestämmelsen är att anställda och egenföretagare och deras familjer endast kan göra anspråk på dödsfallsersättning i en medlemsstat.

18 — Rådets förordning (EG) nr 3096/95 av den 22 december 1995 om ändring av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 335, s. 10).

19 — Rådets förordning (EG) nr 1399/1999 av den 29 april 1999 om ändring av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, samt av förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 (EGT L 164, s. 1).

20 — Förslag till rådets förordning (EG) om samordning av de sociala trygghetssystemen KOM(1998) 779, slutlig (EGT C 38, 1999, s. 10).

21 — Artiklarna 8.1 och 10.3 i förslaget. Se vidare kommissionens förklarande promemoria KOM(1998) 779, slutlig, s. 4.

22 — Rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda eller deras familjer flyttar inom gemenskapen (EGT; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 106) i uppdaterad lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 (ovan fotnot 6).

17. Artikel 15.1 ställer upp regler för sammanläggning av socialförsäkringsperioder som en person har fullgjort i mer än en medlemsstat. Den allmänna regeln är att perioder som har fullgjorts i olika medlemsstater måste sammanläggas av en behörig myndighet i medlemsstaterna. Enligt principen att migrerande arbetstagare endast omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat i taget kan dock inte socialförsäkringsperioder som överlappar varandra sammanläggas.

18. Artiklarna 9 och 15, och vissa andra bestämmelser i tillämpningsförordningen, ändrades genom förordning nr 3811/86 som trädde i kraft den 1 januari 1987. Dessa ändringar syftade till att underlätta sammanläggningen av socialförsäkringsförmåner, som invaliditetsförmåner, åldersförmåner och efterlevandeförmåner, som förvärvats av personer som är eller har varit anställda eller egenföretagare i mer än en medlemsstat.

19. Efter ändringen föreskriver artikel 9.3, genom ett undantag från artikel 9.1 och 9.2, att personer som enligt artikel 14c.1 b i förordningen omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i två medlemsstater har kvar rättigheter till dödsfallsersättning som de har förvärvat enligt lagstiftningen i var och en av dessa stater. Artikel 15.1 a föreskriver att överlappande försäkringsperioder skall sammanläggas om perioderna har fullgjorts av en person som enligt artikel 14c. 1b i förordningen omfattas av lagstiftningen i två medlemsstater.

Bakgrund och tillämpliga nationella bestämmelser

20. Förevarande mål är ett led i en segsliten tvist mellan sökanden i mål C-393/99 och mål C-394/99, Inasti, å ena sidan, och svarandena i mål C-393/99, Claude Hervein och Hervillier SA, och svarandena i mål C-394/99, Guy Lorthiois och Comtexbel SA å andra sidan, om betalningen av socialförsäkringsavgifter i Belgien. De omständigheter som låg till grund för den tvisten kan, såsom de beskrevs i de två besluten om hänskjutande, sammanfattas som följer.

Mål C-393/99 Inasti mot Hervein och Hervillier SA (Hervein II)

21. Den första svaranden i tvisten vid den nationella domstolen i mål C-393/99, Claude Hervein, som är fransk medborgare och bosatt i Frankrike, var fram till oktober 1986 yrkesverksam som styrelseordförande och verkställande direktör eller särskilt befullmäktigad styrelseledamot i bolagen Etablissements Hervillier SA, Laines Anny Blatt SA och Berger du Nord SA, med säte i Frankrike och Belgien.

22. Enligt den franska socialförsäkringslagen anses verkställande direktörer som anställda, och artikel L 311-3 i franska Code de la sécurité sociale (socialförsäkringslagen) föreskriver att direktörer skall vara anslutna till det allmänna socialförsäkringssystemet för anställda. I enlighet med den bestämmelsen är Claude Hervein ansluten och betalar avgifter till Caisse Primaire d'Assurance Maladie de Tourcoing som erbjuder försäkringsskydd vid sjukdom, moderskap, dödsfall, invaliditet och ålderdom.

23. Verkställande direktörer anses däremot enligt den belgiska socialförsäkringslagen som egenföretagare. [23] Verkställande direktörer omfattas således enligt artikel 10 i den kungliga förordningen nr 38 av den 27 juli 1967 [24] av obligatorisk anslutning till det belgiska socialförsäkringssystemet för egenföretagare.

24. Avgiftsnivån i systemet fastställs i artikel 12 i den kungliga förordningen nr 38 och genom de mer detaljerade regler som fastställs i artiklarna 35 och 36 i den kungliga förordningen av den 19 december 1967. [25] I dessa bestämmelser görs åtskillnad mellan personer vars huvudsakliga förvärvsverksamhet består i egenföretagande (*travailleurs indépendants à titre principal*) och personer som i andra hand bedriver verksamhet som egenföretagare (*travailleurs indépendants à titre complémentaire*).

25. Personer som huvudsakligen bedriver verksamhet som egenföretagare betalar en fast årlig avgift och — om deras nettoinkomst av näringsverksamhet överskrider en viss nivå — tilläggsavgifter beräknade som en procentandel av inkomsten. Socialförsäkringssystemet för egenföretagare erbjuder dessa personer försäkringsskydd vid sjukdom, dödsfall, invaliditet, ålderdom och konkurs och ger dem rätt till familjeförmåner.

26. Personer som bedriver verksamhet som egenföretagare i andra hand är uppdelade i två kategorier.

27. Den första kategorin (nedan kallad kategori I) består av personer vars årliga inkomst av näringsverksamhet underskrider en viss nivå som fastställs i de relevanta bestämmelserna (nedan kallad fulltaxenivån). [26] Personer i denna kategori betalar socialförsäkringsavgifter beräknade som en procentandel av deras nettoinkomst av näringsverksamhet. Nivån är dock lägre än för personer som huvudsakligen bedriver verksamhet som egenföretagare och någon årlig minimiavgift förekommer inte.

28. Personer i kategori I är inte berättigade till några slags förmåner enligt socialför-

23 — Det finns inte någon gemensam definition av begreppet "egenföretagare" i medlemsstaternas rättsordningar. Se P. Schoukens, "La définition du travail indépendant dans une approche comparative européenne", *Revue Belge de sécurité sociale*, 1998, s. 769.

24 — *Moniteur Belge* av den 29 juli 1967.

25 — *Moniteur Belge* av den 28 december 1967.

26 — Det framgår av de handlingar som har ingivits av Inasti att detta belopp fram till 1997 uppgick till 150 311 BEF och därefter har varit 152 777 BEF.

säkringssystemet för egenföretagare. Som Inasti dock framhöll vid sammanträdet anses de avgifter de skall betala berättigade av sociala solidaritetsskäl.

29. Den andra kategorin av personer som i andra hand bedriver verksamhet som egenföretagare (nedan kallad kategori II) består av personer vars årsinkomst överskrider fulltaxenivån. De regler som gäller för dessa personer ändrades med verkan från den 1 januari 1997. Sedan dess har personer i kategori II varit skyldiga att betala samma avgift som personer vilka huvudsakligen bedriver verksamhet som egenföretagare. Tidigare betalade personer i kategori II samma avgift som personer som huvudsakligen bedrev verksamhet som egenföretagare avseende den del av deras nettoinkomst som översteg fulltaxenivån, men nedsatta avgifter avseende den del av deras inkomst som understeg den nivån.

30. Personer i kategori II är berättigade till vissa sociala förmåner enligt systemet för egenföretagare. Enligt uppgift från Inasti, omfattar dessa förmåner tjänstepensioner, dödsfallsersättning, medicinskt skydd avseende större risker, invaliditets-och barnförmåner, men inte ersättning i händelse av konkurs.

31. Det framgår av handlingarna i målet att Claude Herveins inkomster i Belgien överskred fulltaxenivån, och att han därför enligt belgisk lag var skyldig att betala socialförsäkringsavgifter enligt den taxa som före den 1 januari 1997 var tillämplig på *travailleurs indépendants à titre complémentaire*, kategori II. Trots att Claude Hervein under den berörda tiden var ansluten till belgiska Caisse nationale auxiliaire d'assurances sociales pour travailleurs indépendants, betalade varken han eller hans företag, Hervillier SA, de begärda avgifterna.

32. Inasti väckte den 23 februari 1988 talan mot Claude Hervein och Hervillier SA vid Tribunal du Travail de Tournai och yrkade betalning av 1 596 489 BEF avseende avgifterna för hans verksamhet i Belgien från 1982 till 1986.

33. Inasti hävdade att Claude Hervein samtidigt var egenföretagare i Belgien och anställd i Frankrike, och att han därför enligt artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen omfattades av socialförsäkringslagstiftningen i båda medlemsstaterna.

34. Claude Hervein och Hervillier SA bestred kravet. De anförde att även om Claude Hervein i Frankrike behandlades som en anställd med avseende på socialförsäkringsskyddet, hade han inte en avlönad anställning där. Han bedrev faktiskt

samma verksamhet som egenföretagare i Frankrike och i Belgien. Artikel 14a.2 i förordningen skulle därför tillämpas på så sätt att Claude Hervein endast omfattades av lagstiftningen i den medlemsstat där han var bosatt, det vill säga den franska lagstiftningen.

Mål C-394/99 Inasti mot Lorthiois och Comtexbel SA

35. Omständigheterna i detta mål liknar dem i målet Claude Hervein och Hervillier SA, men skiljer sig i åtminstone ett viktigt avseende från dessa. Svaranden, Guy Lorthiois, är fransk medborgare bosatt i Frankrike. Han är särskilt befullmäktigad styrelseledamot, styrelseordförande och verkställande direktör för Comtexbel France, ett bolag med säte i Frankrike. Samtidigt är han styrelseordförande i bolaget Comtexbel SA i Mouscron i Belgien.

36. I Frankrike är Guy Lorthiois ansluten till ett socialförsäkringssystem för anställda och betalar avgifter till detta system. Av handlingarna i målet framgår att hans inkomster i Belgien under perioden den 1 november 1987 till den 31 december 1998 inte överskred fulltaxenivån. Han skulle därför, till skillnad från Claude Hervein, endast betala den nedsatta avgift som gäller för *travailleurs indépendants à titre complémentaire* i kategori I. Guy Lorthiois var, i likhet med Claude Hervein, under den berörda perioden ansluten till belgiska Caisse nationale auxiliaire d'assurances sociales pour travailleurs indépendants. Varken han eller hans företag betalade de begärda avgifterna.

37. Inasti väckte den 27 december 1993 talan mot Guy Lorthiois och Comtexbel SA med yrkande om betalning av 103 527 BEF avseende socialförsäkringsavgifter för perioden den 1 januari 1987 till den 31 december 1988.

38. De argument som har anförts av Inasti och av svarandena i förevarande mål är identiska med dem som lades fram i målet Hervein II.

Beslutet om hänskjutande, förslaget till avgörande och domen i målet Hervein I

39. Tribunal du Travail de Tournai, som var osäker på hur Claude Herveins arbete i Frankrike skulle betecknas vid tillämpningen av artiklarna 14a och 14c i förordningen, beslutade att vilandeförklara förfarandet i målet Hervein I och hänskjuta följande fråga till domstolen för förhandsavgörande:

"Avser den verksamhet som egenföretagare (*activité non-salarié*) som i synnerhet avses i artikel 14a.2 i rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 särskilt det arbete som någon som är medborgare i en medlemsstat utför i egenskap av egenföretagare (*travailleur indépendant*)?"

40. I sin dom i målet Hervein I besvarade domstolen frågan så här: [27]

"Vad gäller tillämpningen av artikel 14a och 14c i [förordningen] skall begreppen 'verksamhet som anställd' och 'verksamhet som egenföretagare' ges den innebörd som getts begreppen vid tillämpningen av lagstiftningen om social trygghet i den medlemsstat inom vars territorium dessa verksamheter utövas."

41. Svaret överensstämde med generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomers förslag till avgörande, i vilket han inte ansåg att det var möjligt att ur förordningens bestämmelser utläsa en gemenskapsdefinition av anställd och egenföretagare.

42. Till skillnad från generaladvokaten prövade dock inte domstolen giltigheten av artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen. Trots att parterna i tvisten vid den nationella domstolen och den hänskjutande domstolen inte hade ifrågasatt dessa bestämmelsers giltighet, ansåg generaladvokaten att domstolen skulle pröva om de var förenliga med artiklarna 48 och 52 i EG-fördraget. Enligt hans uppfattning utgjorde artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen ett hinder för den fria rörligheten för arbetstagare och för etableringsfriheten, och han drog slutsatsen att domstolen därför skulle ogiltigförklara dem till den del de föreskriver att en person som samtidigt är anställd inom en medlemsstats territorium och egenföretagare inom en annan medlemsstats territorium skall omfattas av båda medlemsstaternas lagstiftning.

De frågor som har hänskjutits i förevarande förfarande

43. Efter domstolens dom i målet Hervein I, återupptogs förfarandet i målet Inasti mot Hervein och Hervillier SA vid Tribunal de Travail de Tournai.

44. Med hänvisning till domstolens dom gjorde Inasti gällande att det var uppenbart att Claude Hervein och — i målet Inasti mot Lorthiois och Comtexbel SA — Guy Lorthiois omfattades av den belgiska socialförsäkringslagstiftningen, eftersom verkställande direktörer enligt den franska socialförsäkringslagstiftningen behandlas som anställda och enligt belgisk lag som egenföretagare.

27 — Se även domen i målet De Jaeck (ovan fotnot 3), punkt 34.

45. Svarandena bestred detta påstående. Med stöd av generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomers förslag till avgörande i målet Hervein I gjorde de gällande att artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen stod i strid med artiklarna 48 och 52 i EG-fördraget.

46. Tribunal de Travail de Tournai, som ansåg att dessa argument aktualiserade en ny gemenskapsrättslig fråga, beslutade att vilandeförklara förfarandena i båda målen och hänskjuta följande frågor till domstolen för förhandsavgörande:

"1) Skall artikel 14c.1 b i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, och bilaga 7 till nämnda förordning nr 1408/71, anses ogiltiga med hänsyn till artiklarna 48 och 52 i fördraget, såvitt det i dessa bestämmelser föreskrivs att en person som samtidigt är anställd inom en medlemsstats territorium och egenföretagare inom en annan medlemsstats territorium skall omfattas av lagstiftningen i var och en av dessa medlemsstater?

2) Kan denna ogiltighet åberopas för att ifrågasätta anslutningen till systemet för social trygghet och de avgifter som skall betalas med tillämpning av den ogiltigförklarade bestämmelsen såvitt avser perioder beträffande tiden före den dom varigenom denna bestämmelse förklaras ogiltig, och, om frågan besvaras nekande, skall undantag göras för arbetstagare eller deras rättsinnehavare som före denna dag har väckt talan eller framställt motsvarande anspråk enligt tillämplig nationell rätt?"

47. Skriftliga yttranden har ingivits av Inasti, svarandena i tvisterna vid den nationella domstolen, rådet, kommissionen, den belgiska regeringen och den grekiska regeringen. Rådet, kommissionen och Inasti har skriftligen besvarat frågor från domstolen. Vid sammanträdet var Inasti, rådet, kommissionen och den grekiska regeringen representerade.

Upptagande till sakprövning

48. Inasti, den belgiska regeringen och rådet anser att begäran om förhandsavgörande från Tribunal de Travail de Tournai inte kan tas upp till sakprövning. Enligt deras uppfattning godtog domstolen indirekt, men slutgiltigt, genom sin dom i målet Hervein I giltigheten av artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen, eftersom den tolkade innebörden av dessa bestämmelser utan att ifrågasätta deras giltighet. Under dessa förhållanden har inte Tribunal de Travail de Tournai rätt att hänskjuta

frågan om giltigheten av artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen till domstolen, eftersom det innebär ett försök att få en omprövning av domstolens dom i målet Hervein I, vilket strider mot den kompetensfördelning som fastställs i artikel 177 i EG-fördraget (nu artikel 234 EG i ändrad lydelse). [28]

49. Jag finner inte detta argument övertygande.

50. Det faktum att domstolen vid ett eller flera tillfällen tolkar vissa gemenskapsrättsliga bestämmelser utan att ifrågasätta deras giltighet kan inte uppfattas som ett slutgiltigt bevis för att domstolen anser att dessa bestämmelser är giltiga. Detta gäller särskilt när den hänskjutande domstolen och de som yttrar sig inte tar upp frågan om giltigheten vid domstolen, vilket var fallet i målen De Jaeck och Hervein I. Det faktum att generaladvokaten i dessa mål uppmanade domstolen att ogiltigförklara artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen kan enligt min uppfattning inte påverka denna slutsats. Den enda slutsats som kan dras är att domstolen till skillnad från generaladvokaten inte fann det nödvändigt att *ex officio* pröva bestämmelsernas giltighet. Det framgår i alla händelser av domstolens rättspraxis [29] att även om domstolen uttryckligen hade prövat deras giltighet, och även om den skulle ha slagit fast att det inte förelåg några omständigheter som påverkade bestämmelsernas giltighet, skulle detta inte ha förhindrat domstolen från att mot bakgrund av ytterligare argument i ett senare mål ompröva bestämmelsernas giltighet.

51. Begäran om förhandsavgörande kan därför enligt min uppfattning prövas i sak.

Den första frågan

52. Genom sin första fråga vill Tribunal de Travail de Tournai få klarhet i om artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen nr 1408/71 mot bakgrund av artiklarna 48 och 52 i EG-fördraget skall ogiltigförklaras.

53. Svarandena och den grekiska regeringen anser att frågan skall besvaras jakande, huvudsakligen av de skäl som anfördes av generaladvokaten i målet Hervein I. Inasti, rådet, kommissionen och den belgiska regeringen anser inte att artikel 14c.1 b i och bilaga 7 skall ogiltigförklaras. De har anfört en rad argument till stöd för denna uppfattning, vilka kommer att behandlas nedan.

28 — Se beslut av den 5 mars 1986 i mål 69/85, Wünsche (REG 1986, s. 947; svensk specialutgåva, volym 8, s. 497), punkt 15.

29 — Se dom av den 13 juli 1978 i mål 8/78, Milac (REG 1978, s. 1721).

54. För att besvara den första tolkningsfråga som har ställts av Tribunal de Travail de Tournai måste två frågor beaktas. För det första är det nödvändigt att pröva om artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen begränsar den fria rörligheten för arbetstagare samt etableringsfriheten. För det andra är det, om svaret på detta är jakande, nödvändigt att pröva om artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen skall ogiltigförklaras.

Begränsar artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen den fria rörligheten för arbetstagare samt etableringsfriheten?

55. Avdelning II i förordningen utgår från att en person som bedriver yrkesverksamhet i mer än en medlemsstat endast skall omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat i taget. De avgifter som skall betalas i denna stat skall enligt artikel 14d i förordningen beräknas med utgångspunkt från personens totala, i samtliga medlemsstater intjänade, inkomster.

56. Syftet med systemet är, som domstolen vid ett antal tillfällen har påpekat, att förhindra en samtidig tillämpning av ett antal nationella lagstiftningssystem och därav följande komplikationer och att säkerställa att personer som omfattas av förordningen inte ställs utan socialförsäkringsskydd. [30]

57. Artikel 14c.1 b föreskriver för de situationer som anges i bilaga 7 undantag från detta system. Enligt dessa bestämmelser omfattas en person som samtidigt är anställd i en medlemsstat och egenföretagare i en annan medlemsstat av båda medlemsstaternas lagstiftning. Därav följer att en sådan person kan åläggas att vara ansluten och betala avgifter till båda staternas socialförsäkringssystem. I den första staten skall personen betala avgifter i anledning av sin inkomst av tjänst i denna stat. I den andra staten skall personen betala avgifter i anledning av sin inkomst av näringsverksamhet i denna stat.

58. Kommissionen och rådet har gjort gällande att de undantag från enstatsprincipen som föreskrivs genom artikel 14c.1 b inte begränsar den fria rörligheten för personer. De har betonat att artikel 14c.1 b skapar ett system av parallella betalningar av avgifter på grund av olika inkomster som intjänas i olika medlemsstater. Arbetstagare kan inte åläggas att betala socialförsäkringsavgifter i flera medlemsstater i anledning av *samma intjänade inkomster*, och det föreligger därför inte någon dubblering av socialförsäkringsavgifterna för de berörda personerna.

30 — Se exempelvis dom av den 3 maj 1990 i mål C-2/89, Kits van Heijningen (REG 1990, s. I-1755), punkt 12.

59. Detta argument är enligt min uppfattning inte övertygande.

60. Det är riktigt att personer som omfattas av artikel 14c.1 b inte kan åläggas att betala avgifter i flera medlemsstater i anledning av samma inkomst.[31] Det faktum att formuleringen "vad gäller den verksamhet som utövas på dess territorium" togs bort ur artikel 14c. 1 b när den bestämmelsen ändrades genom förordning nr 3811/86 påverkar enligt min uppfattning inte bestämmelsens materiella innebörd.[32] Jag delar emellertid inte kommissionens och rådets uppfattning att den samtidiga tillämpningen av flera medlemsstaters lagstiftning på separata inkomster som har intjänats i var och en av medlemsstaterna inte kan begränsa den fria rörligheten för personer.

61. Det kan erinras om att fördragets bestämmelser om fri rörlighet för personer enligt fast rättspraxis[33] är avsedda att underlätta för medborgarna inom gemenskapen att utöva all slags yrkesverksamhet inom gemenskapen. De utgör därför hinder för åtgärder som kan missgynna dessa medborgare när de önskar utöva ekonomisk verksamhet i en annan medlemsstat. Bestämmelser som, även om de är tillämpliga utan åtskillnad, hindrar eller avskräcker en medborgare i en medlemsstat från att lämna sitt hemland för att utöva sin rätt till fri rörlighet utgör således hinder för denna frihet.

62. Särskilt med avseende på socialförsäkringar slog domstolen i domen i målet Kemmler[34] fast att "[e]n medlemsstats reglering genom vilken personer — som redan bedriver självständig förvärvsverksamhet i en annan medlemsstat där de har sitt hemvist och är anslutna till ett system för social trygghet — tvingas att betala avgift till systemet för egenföretagare, har till verkan att missgynna förvärvsverksamhet utanför denna medlemsstats territorium".[35] Den domen och domstolens tidigare rättspraxis[36] visar att artiklarna 48—52 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstats lagstiftning ålägger en person som är anställd eller egenföretagare i en annan medlemsstat att betala avgifter till systemet för egenföretagare, när personen i fråga är bosatt i en annan medlemsstat och är ansluten till dess nationella socialförsäkringssystem, eftersom det

31 — Se även förslag till avgörande av generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomer i målet De Jaeck (ovan fotnot 3), punkterna 43 och 44.

32 — Se dock de tvivel som uttrycktes av generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomer i hans förslag till avgörande i målet Hervein I (ovan fotnot 2), punkt 50.

33 — Se särskilt dom av den 7 juli 1988 i mål 143/87, Stanton (REG 1988, s. 3877; svensk specialutgåva, volym 9, s. 527), punkt 13, av den 15 februari 1996 i mål C-53/95, Kemmler (REG 1996, s. I-703), punkt 11, och mer nyligen i dom av den 26 januari 1999 i mål C-18/95, Terhoeve (REG 1999, s. I-345), punkterna 37—39, av den 15 juni 2000 i mål C-302/98, Sehrer (REG 2000, s. I-4585), punkterna 32 och 33, och av den 27 januari 2000 i mål C-190/98, Graf (REG 2000, s. I-493), punkterna 21 och 23.

34 — Mål C-53/95 (ovan fotnot 33).

35 — Punkt 12 i domen. Se även dom av den 8 mars 2001 i mål C-68/99, kommissionen mot Tyskland, REG 2001, s. I-1865, punkt 45.

36 — Dom av den 9 juni 1964 i mål 92/63, Nonnenmacher (REG 1964, s. 281), av den 5 december 1967 i mål 19/67, Van der Vecht (REG 1967, s. 345), domen i det ovannämnda målet Stanton (ovan fotnot 33), och dom av den 7 juli 1988 i de förenade målen 154 och 155/87, Wolf (REG 1988, s. 3897). För en sammanfattning av denna rättspraxis se förslag till avgörande av generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomer i målet Hervein I (ovan fotnot 2), punkterna 32—37.

skulle ha negativa effekter när förvärvsverksamhet bedrivs utanför den medlemsstatens territorium.

63. Detta är emellertid just effekten av artikel 14c.1 b i förordningen. Även om artikel 14c.1 b — som kommissionen och rådet har betonat — inte medför en fullständig dubblering av socialförsäkringsavgifterna, kan bestämmelsen icke desto mindre medföra en *väsentlig ökning* av socialförsäkringsavgifterna för de berörda personerna. Enligt lagstiftningen i vissa medlemsstater, är inkomster som överskrider en viss nivå antingen undantagna från eller föremål för reducerade socialförsäkringsavgifter. Personer som — enligt artikel 14c.1 b — skall betala separata avgifter i flera medlemsstater kommer mer sällan att gynnas av dessa regler än personer som — enligt enstatsprincipen — betalar alla sina socialförsäkringsavgifter i en och samma medlemsstat.

64. Den nya punkten 2 i artikel 14d erbjuder inte — i motsats till vad kommissionen, rådet och Inasti förklarade vid förhandlingen — ett effektivt skydd mot dylika negativa ekonomiska följder för migrerande arbetstagare. Artikel 14d.2 föreskriver att en person som omfattas av artikel 14c.1 b vid bestämmandet av den avgiftssats som skall påföras egenföretagare enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium han är egenföretagare, skall behandlas som om han vore anställd inom den statens territorium. En sålunda formulerad bestämmelse kommer att förhindra att en ökning av socialförsäkringsavgifterna uppkommer endast när lagstiftningen i den medlemsstat där personen är egenföretagare undantar höga inkomster från socialförsäkringsavgifter åtminstone i samma utsträckning som lagstiftningen i den medlemsstat där personen är anställd. Det kan faktiskt tänkas att artikel 14d.2 vid tillämpningen av lagstiftningen i den medlemsstat där personen är egenföretagare kan medföra en ökning, snarare än en sänkning, av avgiftssatsen. [37]

65. Enligt min uppfattning kan under alla omständigheter ett krav på anslutning till socialförsäkringssystemen i mer än en medlemsstat hämma den fria rörligheten även om avgiftsnivån i praktiken inte höjs. Socialförsäkringslagstiftningen i de flesta medlemsstaterna är mycket komplicerad, och det föreligger stora skillnader mellan de regler som gäller i olika stater. En person som överväger att utnyttja rätten till fri rörlighet kommer därför troligen att finna det svårt att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av en anslutning till socialförsäkringssystemet i en annan medlemsstat. Man bör påminna sig att denna person ofta kommer att göra förfrågningar från territoriet i den medlemsstat där han är bosatt och att han kan ställas inför språksvårigheter. Vissa anställda och egenföretagare skulle betrakta detta som en byråkratisk

37 — Se även förslag till avgörande av generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomer i målet Hervein I (ovan fotnot 2), punkt 50.

mardröm. Andra kommer i vart fall att se det som en försvårande administrativ omständighet.

66. Mot bakgrund av ovanstående överväganden anser jag att artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen begränsar den fria rörligheten för arbetstagare och etableringsfriheten.

Skall artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen ogiltigförklaras?

67. Det följer av fast rättspraxis att artiklarna 48 och 52 i fördraget utgör ett speciellt uttryck för den allmänna principen om likabehandling och fri rörlighet, som måste respekteras inte bara av medlemsstaterna utan även av gemenskapslagstiftaren [38] och att gemenskapsrättsliga bestämmelser som strider mot artiklarna 48 och 52 kan ogiltigförklaras av domstolen. [39]

68. Av denna rättspraxis följer dock inte att samtliga gemenskapsrättsliga bestämmelser som i viss mån begränsar den fria rörligheten skall ogiltigförklaras.

69. Gemenskapslagstiftaren har inte befogenhet att harmonisera medlemsstaternas socialförsäkringslagstiftningar. Artikel 51 i EG-fördraget (nu artikel 42 EG i ändrad lydelse) föreskriver endast en samordning av socialförsäkringslagstiftningen i den mån det är nödvändigt för att genomföra fri rörlighet för arbetstagare. [40] Gemenskapslagstiftaren står därför inför en svår uppgift när det gäller att undanröja de hinder för den fria rörligheten som kan följa av förekomsten av skilda nationella socialförsäkringssystem. Därav följer, som domstolen har fastslagit, att gemenskapslagstiftaren måste tillerkännas ett stort utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller valet av de lämpligaste åtgärderna för att uppnå målet med artikel 51 i fördraget [41] och att denne kan genomföra den samordning som krävs för att stegvis uppnå fri rörlighet. [42] En gemenskapsåtgärd som — samtidigt som den minskar hindren för fri rörlighet inom vissa områden — tillåter att viss ojämlikhet eller begränsningar för den fria rörligheten kvarstår inom andra områden är därför inte automatiskt rättsstridig. [43]

70. Kommissionen och rådet har, enligt min uppfattning helt korrekt, påpekat att gemenskapslagstiftaren genom att anta för-

38 — Dom av den 7 november 2000 i mål C-168/98, Luxemburg mot parlamentet och rådet, punkt 23.

39 — Dom av den 15 januari 1986 i mål 41/84, Pinna (REG 1986, s. 1; svensk specialutgåva, volym 8, s. 355), punkt 24, och av den 22 november 1995 i mål C-443/93, Vougioukas (REG 1995, s. I-4033), punkt 30.

40 — Domen i målet Pinna (ovan fotnot 39), punkt 20, och dom av den 12 juni 1997 i mål C-266/95, Merino García (REG 1997, s. I-3279), punkt 27, samt domen i målet Hervein I (ovan fotnot 2), punkt 16.

41 — Domen i målet Vougioukas (ovan fotnot 39, punkt 35, och dom av den 20 april 1999 i mål C-360/97, Nijhuis (REG 1999, s. I-1919), punkt 30. Se även beträffande åtgärder med stöd av artikel 57.2 i EG-fördraget, domen i målet Luxemburg mot parlamentet och rådet (ovan fotnot 38), punkt 32.

42 — Domen i målet Vougioukas (ovan fotnot 39), punkterna 32—35.

43 — Dom av den 13 juli 1976 i mål 19/76, Triches (REG 1976, s. 1243), punkt 18.

ordning nr 1390/81 (genom vilken artiklarna 14c och 14d i förordningen infördes) uppnådde en viss grad av samordning. Även om personer som omfattas av artikel 14c.1 b skall betala avgifter i mer än en medlemsstat, baseras de avgifter som skall erläggas i varje stat enbart på den inkomst som intjänas i var och en av dessa. Tillägget av artikel 14c.1 b undanröjde således den risk som förelåg före antagandet av förordning nr 1390/81 för en fullständig dubblering av skyldigheterna avseende samma perioder, risker och inkomster i flera medlemsstater.

71. Det faktum att artikel 14c.1 b skapar en viss grad av samordning är dock enligt min uppfattning i sig inte tillräckligt för att visa att artikel 14c.1 b och bilaga 7 är giltiga bestämmelser. För att besvara den fråga som ställts är det nödvändigt att betrakta dessa bestämmelser mot bakgrund av förordningen i sin helhet och att granska deras praktiska effekt såsom den framgår av omständigheterna i förevarande mål.

72. Genom artikel 14c.1 b och bilaga 7 skapades för första gången en grupp undantag från den enstatsprincip som föreskrivs i artikel 13.1 i förordningen. Dessa undantag är både komplexa och avvikande i förhållande till förordningens helhetsstruktur. Det framgår dock inte av ingressen till — eller någon annan del av — förordning nr 1390/81 varför gemenskapslagstiftaren ansåg undantagen nödvändiga eller varför man valde att särbehandla de speciella situationer som anges i bilaga 7. [44]

73. I ingressen till förordning nr 1390/81 förklaras att "[e]n samordning av de system för social trygghet som är tillämpliga på egenföretagare är nödvändig för att förverkliga ett av gemenskapens mål", [45] och att "[p]å området social trygghet skulle en tillämpning av endast nationell lagstiftning inte ge tillräckligt skydd för egenföretagare som flyttar inom gemenskapen. För att göra etableringsfriheten för företag och friheten att tillhandahålla tjänster fullständigt effektiv bör systemen för social trygghet för egenföretagare samordnas." [46] Dessa överväganden visar att syftet med förordning nr 1390/81 var att förbättra den fria rörligheten för personer genom att samordna de regler som var tillämpliga på anställda och egenföretagare inom området för social trygghet. [47] En tillämpning av enstatsprincipen (artikel 14c.1 a) på alla personer som samtidigt är anställda och egenföretagare i mer än en medlemsstat skulle ha uppnått det syftet mycket bättre utan de undantag som anges i artikel 14c.1 b och bilaga 7.

44 — Inte heller finns det någon förklaring av den frågan i någon av de förordningar (ovan fotnot 15, 16, 18 och 19) genom vilka bilaga 7 ändrades.

45 — Tredje övervägandet.

46 — Femte övervägandet.

47 — Se även dom av den 23 oktober 1986 i mål 300/84, Van Roosmalen (REG 1986, s. 3097), punkt 20.

74. Det blir särskilt tydligt att de undantag som anges i artikel 14c.1 b och bilaga 7 är avvikande till sin natur när de — som i fråga om Claude Hervein och Guy Lorthiois — tillämpas på en enskild förvärvsverksamhet som betecknas olika av de berörda medlemsstaternas lagstiftningar. Under sådana omständigheter skapar artikel 14c.1 b en artificiell skillnad mellan anställda och egenföretagare som strider mot syftet med förordning nr 1390/81.

75. Dessutom, och kanske viktigare, förefaller det som att artikel 14c.1 b och bilaga 7 i fråga om vissa personer skapade begränsningar för den fria rörligheten för arbetstagare och etableringsfriheten som inte tidigare förekom enligt nationell rätt.

76. Svarandena har uppmärksammat domstolen på det bilaterala fransk-belgiska avtalet om social trygghet (*Convention générale sur la sécurité sociale entre la Belgique et la France*) undertecknat den 17 januari 1948 och godkänt genom lag av den 2 juni 1949, och slutfört genom de administrativa avtalen av den 23 december 1953 och av den 25 och 26 januari 1956, som innan artikel 14c.1 b trädde i kraft undantog vissa personer som samtidigt arbetade i Frankrike och Belgien från skyldigheten att betala socialförsäkringsavgifter enligt det belgiska systemet för egenföretagare.

77. Protokollen från de möten som hölls mellan de belgiska och franska regeringarna den 25 och 26 januari 1956 slår under punkt E.I. fast att "... om en person anses som anställd i Frankrike och som egenföretagare i Belgien, men de två funktioner som fullgörs av den personen enligt belgisk lag utgör en enda förvärvsverksamhet, är endast fransk [socialförsäkrings-]lagstiftning tillämplig. Detta är särskilt fallet i fråga om en verkställande direktör för ett bolag i Frankrike som samtidigt är... (*administrateur*) för belgiska dotterbolag till samma bolag". Till skillnad mot vad Inasti har gjort gällande följer av den lydelsen, liksom av de belgiska domstolarnas rättspraxis,[48] att det inte krävs att personer som samtidigt arbetar som verkställande direktörer för franska bolag i Frankrike och som särskild befullmäktigad styrelseledamot i dotterbolag till dessa bolag i Belgien skall vara anslutna till det belgiska socialförsäkringssystemet för egenföretagare.

78. Artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen inverkade således negativt på rättsläget för en inte helt obetydlig grupp av personer, nämligen personer som samtidigt arbetade som verkställande direktörer i bolag med säte i Frankrike och i belgiska dotterbolag till dessa bolag. Medan dessa personer före antagandet av artikel 14c.1 b endast måste vara anslutna till socialförsäkringen i Frankrike, krävs det nu att de är anslutna i både Frankrike och Belgien.

48 — Tribunal de Travail, Tournai fastslog år 1987 — och citerade dom av den 27 oktober 1982 från Cour de Travail, Mons i målet Segard mot Inasti — att Claude Hervein och Hervillier SA inte var skyldiga att betala belgiska socialförsäkringsavgifter för perioden från 1974 till den 1 juli 1982. Dessa domar har påpassligt ingivits till domstolen av svarandena.

79. De svårigheter som dessa personer ställs inför förvärras av att den belgiska lagen kräver att personer som bedriver verksamhet som egenföretagare i andra hand (*à titre complémentaire)* skall erlägga avgifter, trots att den endast erbjuder dessa personer socialförsäkringsskydd om deras inkomster i Belgien överstiger en viss nivå.[49] Exempelvis förefaller det som om Inasti begär avgifter från svaranden i mål C-394/99, Guy Lorthiois, trots att han inte kommer att vara berättigad till några sociala förmåner enligt det systemet på grund av att hans inkomster i Belgien inte något år översteg den fulltaxenivå som fastställts i den belgiska lagstiftningen.[50]

80. Kommissionen och rådet anförde vid förhandlingen att de problem som förorsakas av frånvaron av socialförsäkringsskydd i Belgien för vissa kategorier av egenföretagare är en följd av nationell lag och att de därför inte kan påverka giltigheten av gemenskapsrättsliga bestämmelser. Jag kan inte godta detta argument. Personer i situationer som omfattas av bilaga 7 till förordningen kan missgynnas av nationella regler som gör rätten till förmåner beroende av årliga minimiavgifter just på grund av att artikel 14c.1 b har den effekten att den delar upp deras inkomster mellan olika medlemsstater.

81. Mot bakgrund av dessa överväganden anser jag inte att artikel 14c.1 b och bilaga 7 kan rättfärdigas med hänvisning till att bestämmelserna skapar en viss samordning och därmed en (liten) förbättring av den fria rörligheten för personer jämfört med de nationella bestämmelser som förelåg före antagandet av förordning nr 1390/81.

82. Inasti, kommissionen, rådet och den belgiska regeringen har hävdat att artikel 14c.1 b och bilaga 7 i alla händelser är berättigade av andra skäl.

83. Dessa argument måste, som rådet anförde vid förhandlingen, prövas mot bakgrund av strukturen hos medlemsstaternas socialförsäkringssystem för egenföretagare.[51] I vissa medlemsstater — som Danmark, Förenade kungariket, Irland, Nederländerna och Luxemburg — är det obligatoriska socialförsäkringsskyddet organiserat i ett enhetligt system som omfattar anställda såväl som egenföretagare. I andra medlemsstater — som i Belgien och Portugal — är socialförsäkringen för egenföretagare organiserad antingen som ett separat (allmänt) system som omfattar alla egenföretagare eller — som i Tyskland, Frankrike, Italien, Spanien och Grek-

49 — Den nivån, "fulltaxenivån", beskrevs i punkt 27.

50 — Se punkterna 26—28 och 36.

51 — Se Pieters D. och Schoukens P., "Legal comparison of the social security protection of the self-employed in the Member States of the European Community", i Schoukens P. (red.), *Social Protection of the Self-Employed in the European Union*, 1994, s. 5, särskilt s. 8—11.

land — genom ett antal särskilda system som omfattar olika yrken eller kategorier av egenföretagare. I de stater som inte har ett enhetligt system skall personer som samtidigt är anställda och egenföretagare vanligen betala separata avgifter avseende de båda verksamheterna. Effekten av artikel 14c.1 b och bilaga 7 är huvudsakligen att kravet på separata avgifter införs även när personer samtidigt är anställda och egenföretagare i olika medlemsstater.

84. Ett första argument, som har anförts av rådet, Inasti och den belgiska regeringen, är att kravet på separata avgifter är nödvändigt för att förebygga en snedvridning av konkurrensen och diskriminering av personer som bedriver all sin förvärvsverksamhet i medlemsstater som kräver att separata socialförsäkringsavgifter skall erläggas avseende inkomster från verksamhet som egenföretagare (de situationer som anges i bilaga 7). Om exempelvis en person som är anställd i Frankrike och egenföretagare i Belgien inte samtidigt skulle omfattas av den franska och belgiska lagstiftningen, skulle socialförsäkringsavgifter endast tas ut avseende den personens inkomst av tjänst i Frankrike. Personen skulle därför behandlas mer förmånligt än en person som bedriver all sin förvärvsverksamhet i Belgien, som skulle betala separata avgifter avseende både anställning och egenföretagande.

85. Detta argument skall enligt min uppfattning inte godtas.

86. Förekomsten av separata socialförsäkringssystem för egenföretagare i vissa medlemsstater är relevant så till vida att dessa system gör det praktiskt möjligt — om än, som Inasti och den grekiska regeringen påpekade vid förhandlingen, inte okomplicerat — att med stöd av artikel 14c.1 b kräva separata avgifter på inkomster som intjänats genom olika förvärvsverksamheter, i olika medlemsstater.

87. Det faktum att dessa separata socialförsäkringssystem existerar och att enstatsprincipen därför kunde gynna migrerande arbetstagare framför nationella arbetstagare, är emellertid inte ett giltigt skäl för ett undantag från enstatsprincipen till nackdel för den fria rörligheten för arbetstagare och etableringsfriheten.

88. Jag anser att personer som bedriver all sin förvärvsverksamhet i en medlemsstat befinner sig i en objektivt sett annorlunda situation än personer som bedriver verksamhet i två eller fler medlemsstater samtidigt. Det faktum att enstatsprincipen i vissa fall kan ge den senare kategorin av personer en ekonomisk fördel utgör därför inte diskriminering. Det faktum att till-

lämpningen av enstatsprincipen kan öka den gränsöverskridande konkurrensen är dessutom — som kommissionen tycktes godta vid förhandlingen — inte i sig ett giltigt skäl för att införa begränsningar av den fria rörligheten för personer inom ramen för en reglering som avser att främja fri rörlighet och socialt skydd för migrerande arbetstagare. [52]

89. I alla händelser är jag inte övertygad om att tillämpningen av enstatsprincipen i alla, eller ens de flesta, fall ger personer som bedriver verksamhet i flera medlemsstater en fördel jämfört med personer som bedriver all sin förvärvsverksamhet i en enda medlemsstat. Sättet att beräkna avgifter varierar i hög grad från en medlemsstat till en annan. Anslutning [till socialförsäkringssystemet] i en enda medlemsstat kommer därför inte alltid att innebära lägre avgifter än anslutning i två medlemsstater. [53] Dessutom föreskriver artikel 14d. 1 i förordningen att en person som samtidigt är anställd i en medlemsstat och egenföretagare i en annan medlemsstat, och som enligt artikel 14c.1 a endast omfattas av lagstiftningen i den första medlemsstaten, skall behandlas som om han utförde allt förvärvsarbete inom den medlemsstatens territorium. Därav följer att en sådan person, i den medlemsstat där han är anställd, kan tvingas betala socialförsäkringsavgifter avseende sin inkomst av näringsverksamhet i den andra medlemsstaten. Detta skulle upphäva effekten av, eller åtminstone minska, fördelen för de berörda personerna i fall då verksamheten i den första medlemsstaten (som betecknas som anställning i den staten) betecknas som egenföretagsamhet i den andra medlemsstaten. I förevarande fall skulle exempelvis tillämpningen av enstatsprincipen och artikel 14d. 1 göra det möjligt för de franska socialförsäkringsmyndigheterna att ta ut avgifter på den inkomst som har intjänats av Claude Hervein och Guy Lorthiois som verkställande direktörer i Belgien.

90. Det andra argumentet, som har anförts av kommissionen, är att artikel 14c.1 b och bilaga 7 är berättigade med hänsyn till behovet att förebygga undandragande från betalning av socialförsäkringsavgifter. Detta skulle exempelvis kunna förekomma när en belgisk medborgare, som bedriver verksamhet som egenföretagare i Belgien, utger sig för att vara anställd i en annan medlemsstat där personer som samtidigt är anställda och egenföretagare inte åläggs att betala separata avgifter avseende deras inkomst av näringsverksamhet.

52 — Se även angående artikel 59 i EG-fördraget (nu artikel 49 EG i ändrad lydelse), dom av den 3 februari 1982 i de förenade målen 62/81 och 63/81, SECO (REG 1982, s. 223; svensk specialutgåva, volym 6, s. 299), punkt 92.

53 — Se även generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomers förslag till avgörande i målet Hervein I (ovan fotnot 2), punkt 50.

91. Jag finner inte detta argument övertygande.

92. Det kan godtas att gemenskapslagstiftaren är behörig att vidta åtgärder som syftar till att motverka undandragande från betalning av socialförsäkringsavgifter med stöd av artiklarna 51 och 235. Dessa åtgärder måste dock stå i proportion till det eftersträvade målet. Kravet på dubbel anslutning som gäller enligt artikel 14c.1 b i förordningen är enligt min mening inte en proportionerlig åtgärd med hänsyn till de begränsningar som det skapar för utövandet av rätten till fri rörlighet. Jag anser att det borde ha varit möjligt för gemenskapslagstiftaren att lösa problemen med undandragande genom att införa lämpliga administrativa kontroller som skulle ha haft en mindre begränsande inverkan på den fria rörligheten.

93. Det tredje argument som har anförts av Inasti, den belgiska regeringen, kommissionen och rådet är att artikel 14c.1 b och bilaga 7 är berättigade eftersom personer som omfattas av dessa bestämmelser kan vara föremål för ytterligare socialförsäkringsskydd. I det avseendet har kommissionen och rådet i sina svar på domstolens frågor betonat att förordning nr 3811/86 särskilt ändrade artiklarna 9 [54] och 15 [55] i tillämpningsförordningen för att underlätta sammanläggningen av socialförsäkringsförmåner som intjänats av personer som är eller har varit anställda eller egenföretagare i mer än en medlemsstat. Parterna erinrade även om domen i målet Larsy [56] där domstolen slog fast att förordningens bestämmelser mot överlappning inte kan tillämpas när en arbetstagare har ålagts att betala avgifter avseende ålderspension i två medlemsstater för en och samma period, eftersom den parallella förekomsten av två pensioner till vilka han är berättigad på grund av dessa avgifter inte kan anses oberättigad.

94. Inte heller detta argument tål en närmare granskning.

54 — Före ändringen genom förordning nr 3811/86, löd artikel 9 i tillämpningsförordningen:
"1. Om ett dödsfall inträffar inom en medlemsstats territorium skall endast den rätt till dödsfallsersättning behållas som har förvärvats enligt denna medlemsstats lagstiftning, medan den rätt som har förvärvats enligt andra medlemsstaters lagstiftning skall falla bort.
..."
Genom förordning nr 3811/86 lades följande punkt till artikel 9:
"3. Oavsett bestämmelserna i punkt 1 och 2 skall den rätt till dödsfallsersättning som har förvärvats enligt de båda berörda medlemsstaternas lagstiftningar som avses i bilaga 7, behållas i de fall som avses i förordningens artikel 14c[.1] b."

55 — Före ändringen genom förordning nr 3811/86, föreskrev artikel 15.1 i tillämpningsförordningen att "[t]ill försäkrings- eller bosättningsperioder, som har fullgjorts enligt en medlemsstats lagstiftning, skall läggas försäkrings- eller bosättningsperioder som har fullgjorts enligt varje annan medlemsstats lagstiftning... under förutsättning att dessa försäkrings- eller bosättningsperioder inte sammanfaller.
... ".
I slutet av artikel 15.1a, lades följande mening till genom förordning nr 3811/86:
"I fall som avses i förordningens artikel 4c b, skall ovannämnda institutioner, vid utgivande av förmåner, dock beakta försäkrings- och bosättningsperioder som har fullgjorts enligt ett obligatoriskt försäkringssystem enligt de två berörda medlemsstaternas lagstiftningar och som sammanfaller."

56 — Dom av den 2 augusti 1993 i mål C-31/92 (REG 1993, s. I-4543), punkterna 17—23.

95. Det är riktigt att domstolen har slagit fast att en medlemsstats reglering genom vilken personer — som redan bedriver självständig förvärvsverksamhet i en annan medlemsstat där de har sitt hemvist och är anslutna till ett system för social trygghet — tvingas att betala avgift till systemet för egenföretagare, kan vara lagenlig om avgifterna är berättigade på grund av att ett ytterligare socialt skydd erbjuds de berörda personerna. [57]

96. De undantag från enstatsprincipen, och det därav följande kravet på avgifter i mer än en medlemsstat, som föreskrivs i artikel 14c.1 b kan dock enligt min uppfattning berättigas med hänvisning till denna rättspraxis endast om undantagen syftade till och var nödvändiga för ett ytterligare socialt skydd för migrerande arbetstagare eller, kanske, om det kunde visas att migrerande arbetstagare i sig sannolikt kommer att erhålla ett starkare socialt skydd än om enstatsprincipen hade tillämpats i samtliga fall. Det faktum att personer som omfattas av artikel 14c.1 b kan bli berättigade till vissa förmåner — såsom förmåner vid invaliditet och ålderdom samt efterlevandeförmåner — i var och en av de medlemsstater där de har tvingats betala avgifter kan inte i sig berättiga den begränsning av den fria rörligheten för personer som följer av bestämmelsen.

97. Det är uppenbart att artikel 14c.1 b varken syftar till eller är nödvändig för att ge arbetstagare ytterligare socialt skydd. Syftet med bestämmelsen var enligt kommissionens och rådets samstämmiga förklaringar att förhindra vad vissa medlemsstater vid tidpunkten för antagandet av förordning nr 1390/81 uppfattade som en risk för missbruk och/eller illojal konkurrens. [58]

98. Vad kommer då sannolikt att leda till ett starkare socialt skydd: betalningen av socialförsäkringsavgifter i två eller flera medlemsstater i anledning av inkomster som har intjänats i var och en av dem (artikel 14c.1 b) eller betalning av avgifter i en enda medlemsstat i anledning av den totala inkomst som intjänats i samtliga berörda medlemsstater? Svaret på den frågan är helt beroende av medlemsstaternas socialförsäkringslagstiftningar. Dessa lagar kan ändras efter den nationella lagstiftarens önskemål. Därav följer att även om sepa-

57 — Se särskilt domen i målet Kemmler (ovan fotnot 33), punkterna 12 och 13.

58 — Se även Cornelissen R., "The Self-Employed and the Coordination of Social Security in Europe", i Schoukens P. (red.), *Social Protection of the Self-Employed in the European Union*, 1994, s. 43, särskilt s. 51.

rata betalningar i flera medlemsstater, vid en tidpunkt och beträffande särskilda situationer, kan vara förmånligare för de berörda personerna, kommer detta långt ifrån alltid att vara fallet. Tillämpningen av det system som fastställs i artikel 14c.1 b leder således inte nödvändigtvis i sig till att migrerande arbetstagare ges ett starkare socialt skydd än den enstatsprincip som slås fast i artikel 14c.1 a. Detta illustreras tydligt av omständigheterna i förevarande mål. Som beskrivits ovan är Guy Lorthiois enligt belgisk lag skyldig att betala avgifter till socialförsäkringssystemet för egenföretagare i Belgien, men han är inte berättigad till några som helst sociala förmåner enligt detta. Under sådana förhållanden höjer inte tillämpningen av artikel 14c.1 b på något sätt den sociala skyddsnivån.

99. Jag drar därför slutsatsen att artikel 14c.1 b och bilaga 7 begränsar den fria rörligheten för arbetstagare och etableringsfriheten, att dessa begränsningar inte kan rättfärdigas av de skäl som har anförts av rådet och kommissionen samt att artikel 14c.1 b och bilaga 7 av dessa skäl skall ogiltigförklaras.

Den andra frågan

100. Tribunal de Travail de Tournai vill genom sin andra fråga få klarhet i om ogiltigheten av artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till förordningen kan åberopas för att ifrågasätta anslutningen till systemet för social trygghet och de avgifter som skall betalas med tillämpning av dessa bestämmelser såvitt avser perioder beträffande tiden före domen i detta mål. I händelse av att den frågan besvaras nekande vill den hänskjutande domstolen få klarhet i om personer som redan har väckt talan eller framställt motsvarande anspråk enligt nationell lag före dagen för meddelande av domen likväl kan åberopa ogiltigheten av artikel 14c.1 b och bilaga 7.

101. Den grekiska regeringen har, med hänvisning till generaladvokaten Ruiz-Jarabo Colomers förslag till avgörande i målet Hervein I, hävdat att domstolen skall slå fast att ogiltigheten av artikel 14c.1 b endast kan åberopas av personer som redan har väckt talan eller framställt motsvarande anspråk före tidpunkten för domen. Rådet delar denna uppfattning för det fall domstolen, i strid med rådets förstahandsrekommendation, skulle ogiltigförklara artikel 14c.1 b och bilaga 7.

102. Svarandena anser inte att domstolen i detta fall skall föreskriva en sådan begränsning av domens rättsverkningar. I andra hand har de gjort gällande att domstolen skall slå fast att ogiltigheten av artikel 14c.1 b och bilaga 7 kan åberopas av personer som, *antingen som sökande eller svarande,* har inlett ett rättsligt förfarande eller framställt motsvarande anspråk före domstolens dom.

103. Domstolen har bekräftat att de tidsmässiga verkningarna av ett förhandsavgörande om ogiltighet kan begränsas med stöd av artikel 174.2 i EG-fördraget (nu artikel 231.2 EG i ändrad lydelse) om en sådan begränsning i undantagsfall är motiverad av tvingande hänsyn till rättssäkerheten. [59]

104. I förevarande mål måste man vara medveten om att de medlemsstater som, efter det att förordning nr 1390/81 trädde i kraft den 1 juli 1982, krävde att personer som redan var anslutna till ett system för anställda i en annan medlemsstat skulle vara anslutna till deras egna socialförsäkringssystem för egenföretagare kan ha varit osäkra på den exakta omfattningen av deras skyldigheter med hänsyn till den fria rörligheten för personer. Domarna i målen De Jaeck och Hervein I, där domstolen tolkade artikel 14c.1 b i förordningen utan att pröva dess giltighet, kan i viss mån ha ökat den osäkerheten. Man måste även beakta det faktum att artikel 14c.1 b och bilaga 7 är tillämpliga på ett stort antal personer i gemenskapen och att allvarliga ekonomiska konsekvenser för socialförsäkringsorganen samt en påfrestning för rättskipningen i medlemsstaterna kan bli följden om ogiltigheten av artikel 14c.1 b kunde åberopas för att ifrågasätta erlagda eller utestående socialförsäkringsavgifter avseende perioder i tiden före domstolens dom.

105. Jag delar därför den grekiska regeringens och rådets uppfattning att tvingande hänsyn till rättssäkerheten talar mot att ifrågasätta anslutningen till system för social trygghet och avgifter som med tillämpning av artikel 14c.1 b skall betalas avseende perioder i tiden före den tidpunkt då dom avkunnas i förevarande mål.

106. Enligt rättspraxis ankommer det dock på domstolen att — när den begränsar rättsverkningarna av en ogiltigförklar-

59 — Dom av den 15 oktober 1980 i mål 4/79, Providence agricole de la Champagne (REG 1980, s. 2823), punkt 45, av den 27 februari 1985 i mål 112/83, Produits de maïs (REG 1985, s. 719; svensk specialutgåva, volym 8, s. 93), punkt 17, domen i målet Pinna (ovan fotnot 39), punkt 26, samt dom av den 10 mars 1992 i de förenade målen C-38/90 och C-151/90, Lomas m.fl. (REG 1992, s. I-1781), punkt 23.

ing — avgöra om ett undantag från denna tidsmässiga begränsning av domens verkan skall göras till förmån för antingen den part som väckte talan vid den nationella domstolen eller varje annan person som före ogiltigförklaringen vidtog motsvarande åtgärder, eller om, däremot, en ogiltigförklaring som enbart får verkningar på framtida förhållanden utgör en rimlig lösning även för personer som i tid vidtog åtgärder för att skydda sina rättigheter. [60]

107. Enligt min uppfattning kräver principen om effektivt rättsskydd entydigt att personer som redan har inlett ett rättsligt förfarande eller framställt motsvarande anspråk i enlighet med gällande nationell lagstiftning före dagen för domstolens dom skall ha möjlighet att åberopa ogiltigheten av artikel 14c.1 b och bilaga 7. [61]

108. Svarandena är oroade över att en dom av den innebörden inte skulle vara till hjälp för personer som, i likhet med dem själva, har försökt tillvarata sina rättigheter genom att vägra att betala avgifter som de skulle ha betalat enligt artikel 14c.1 b, snarare än genom att vid nationella domstolar ifrågasätta redan erlagda avgifter.

109. Denna oro saknar enligt min uppfattning grund. Syftet med att utsträcka rättsverkningarna av en dom till personer som har väckt talan eller framställt ett motsvarande anspråk är, som domstolen fastslog i domen i målet Lomas m.fl., [62] att skydda alla de personer "som har hävdat sina rättigheter i rätt tid". För att uppnå detta syfte, och för att erbjuda enskilda effektivt rättsskydd mot följderna av rättsstridiga bestämmelser i gemenskapsrätten, måste formuleringen "framställt ett motsvarande anspråk" anses omfatta situationer där en person har hävdat sin rätt genom att vägra att betala belopp på grund av att kravet på betalning stred mot gemenskapsrätten, när detta skäl tydligt har angivits till det organ eller den myndighet som begärde betalningen och — om organet krävde betalning genom ett rättsligt förfarande — genom att i detta förfarande åberopa den bristande överensstämmelsen med gemenskapsrätten.

60 — Domen i målet Produits de maïs (ovan fotnot 59), punkt 18, och i målet Pinna (ovan fotnot 39), punkt 29.

61 — Se även generaladvokaten Darmons förslag till avgörande i mål C-228/92, Roquette Frères (REG 1994, s. I-1445), punkt 51.

62 — De förenade målen C-38/90 och C-151/90, Lomas m.fl. (ovan fotnot 59), punkt 29.

Förslag till avgörande

110. Mot bakgrund av ovanstående överväganden föreslår jag att domstolen skall slå fast att:

1) Artikel 14c.1 b i och bilaga 7 till rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, är ogiltiga.

2) Bestämmelsernas ogiltighet kan inte åberopas för att ifrågasätta anslutningen till system för social trygghet och avgifter som med tillämpning av dem skall betalas avseende perioder i tiden före den tidpunkt då dom avkunnas i förevarande mål, med undantag för anställda eller egenföretagare, eller deras rättsinnehavare, som redan före den dagen har väckt talan eller framställt motsvarande anspråk enligt tillämplig nationell rätt.